

Csák János, Cleveland, 2014. október 19.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Köszönöm a Clevelandi Magyar Történelmi Társulat és az Egyesült Magyar Egyletek meghívását a clevelandi és szabadságszerető nem magyarok ünnepségére.

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy az idei 1956-os megemlékezésükön megoszthatom Önökkel gondolataimat.

A világon sok helyen, sokan elmondták már – a francia Raymond Arontól a brit Margaret Thatcherön és Ronald Reaganen át II. János Pál pápáig –, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc a magyar nép szabadság, igazság és független haza melletti csodálatos és egyértelmű kiállását jelentette.

Ma már sokat tudunk 1956-ról, és mégis az az érzésünk, hogy itt egy öröklétű történelmi eseményről van szó, amelynek tanulságai kimeríthetetlenek.

Ennek három oka van.

Az **első**, hogy a magyar nép az emberiség évezredek álmaival megtestesítő univerzális értékek mellett állt ki 1956-ban. Ha egy szóban akarnám összefoglalni, akkor ez a szabadság. A szabadság az emberi méltóságban gyökerezik, az embernek az a képessége, hogy gondoskodik önmagáról, családjáról, szűkebb-tágabb közösségeiről, hazájáról.

Szétesik és jövőtlenné válik az a társadalom, amelynek tagjait függésben tartják, ahol büntetik a kezdeményezést, ahol a boldogulás egy szűk csoport kegyétől függ. Csak szabad emberek tudnak „jó és igazságos rendet” létrehozni, és ellenállni az önkénynek. 1956 a magyar nép példamutatása volt arra, hogy a szabadságért és az emberi méltóságért ki kell állni még akkor is, ha ezért nagyon nagy árat kell fizetni.

És az ár 1956-ban igazán nagy volt...

Engedjék meg, hogy Király Béla tábornokot, történészt idézzem: „A szovjet agressziót követően Kádár János – a szovjet ügynök – újkori történelmünkben példátlan terroruralmat vezetett be. Mint ilyenkor történni szokott, a nemzet legjobbjai váltak a szabadság vértanúivá.”

Kádár, Apró, Dögei és tettestársaik 229 embert végeztettek ki, 20 ezer embert börtönöztek be, 13 ezer embert internáltak, a sortüzekben és jogi eljáráson kívül megöltekéről máig is csak becsléseink vannak.

A rendszer gondoskodott arról, hogy az életben maradtak és családtagjaik a börtönökből és internálásból szabadulva is 1989-ig folyamatosan csökkentett és korlátozott szabadságjogokkal és életlehetőségekkel bírtak.

Végül még egy adat: 200 ezer ember menekült el Magyarországról.

Gondolják meg! Az ország lakosságának közvetlenül vagy közvetetten mintegy 4-6 %-a vált a megtorlások áldozatává. Olyan ez, mintha a 320 milliós Egyesült Államokban úgy 15 millió embert vetnének különböző retorziók alá, közülük 6 és fél millió embert elüldöznének Amerikából.

E megdöbbentő adatok fényében még lenyűgözőbb az az önfeláldozás, amelyet a magyarok a szabadság és az emberi méltóság melletti kiállással tanúsítottak. És mégis, elmondhatjuk, hogy nincs ember, aki azt mondaná, nem érte meg, nem kellett volna harcolni!

A **második** ok, ami miatt '56 öröklétű, hogy ez a kiállás szimbólikus jelentőségre tett szert. A történelemben sok felemelő példát ismerünk egy-egy nép hősiességére sokszorta nagyobb túlerővel szemben. 2494 évvel ezelőtt így tett Leonidász a Thermopülai-szorosban, vagy 462 évvel ezelőtt Dobó István Eger várában. 1956-ban azonban különleges dolog történt: egy önkényuralmi rendszer aljas számítással megszervezett gépezete ellen kelt fel a nép szabadsága visszaszerzése érdekében. Senki nem kényszerítette a magyarokat, hogy akkor és ott az életüket kockáztassák, és mégis: szinte az egész nemzet egyszerre érezte úgy: ebből elég volt. Engedjék meg, hogy Márai Sándort idézzem:

„És a világ beszél csodáról, ...
És minden rendű népek, rendek
Kérdik, hogy ez mivégre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép azt mondta: „Eleg volt.” ...

És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?”

Igen, ilyen nagy dolog! 1956 ezért figyelmeztető jel a világon mindenütt, ahol megsértik az emberek szabadságát és méltóságát: egyszer elfogy a türelem és a legszervezettebb önkényuralmat is meg lehet dönteni.

Gondoljunk csak bele Közép-Európa II. világháború utáni történelmébe: az 1968-as prágai tavasz, az 1980-as évekbeli lengyel Szolidaritás, a Tőkés László 1989-es hősi kiállításával induló román forradalom esetében, és a berlini fal lerombolásakor úgy éreztük, hogy az 1956-ban kezdett szabadságért és emberi méltóságért folytatott küzdelem beteljesítéséről van szó.

Még ma is hátborzongató visszagondolni arra, ahogyan 1956 élő szelleme áthatotta a 25 évvel ezelőtt rendezett Pán Európai Pikniket, a Vasfüggöny lebontását, és hivatkozási alapként szolgált a kelet-németek átengedéséhez Ausztriába. A nagyszerű miniszterelnök Dr. Antall József sokszor világossá tette, hogy munkáját 1956 szellemében végzi, s ez különösen megmutatkozott a Varsói Szerződés megszüntetésében, és a szovjet megszálló hadsereg kivonultatásában mutatott eltökéltségében.

1956 szimbólummá vált, amely azonban nem valami poros múzeumi darab. Soha nem szabad elfelejtenünk Ronald Reagan 1967-ben mondott szavait: "A szabadság törékeny jószág, kihalása sohasincs távolabb egy emberöltőnél. A szabadságot nem örököljük, minden generációnak magának kell kiküzdenie és megvédenie azt."

A szimbólumokat ápolni kell, évről-évre fel kell idézni az 1956-os forradalom hősi és tragikus napjait, meg kell hajtánunk fejünket 1956 hősei, áldozatai, túlélői és menekültjei előtt.

Külön köszönet illeti Önöket és mindazon magyarokat a világ minden táján, akik életben tartották a forradalom és szabadságharc emlékét, és világossá tették a diktatúra vezetői és cinkosai számára, hogy az igazságot ideig-óráig elnyomhatják, de végsősoron győzni fog mindenütt, ahol embereket rabságban tartanak. Köszönet illeti Önöket azért, hogy a kemény és puha diktatúra idején, amikor otthon „ellenforradalomnak” hazudták a hősi napokat, Önök fórumot és lehetőséget biztosítottak az igazság elmondására.

A **harmadik ok**, ami miatt 1956 öröklétű és kimeríthetetlen tanulságokkal bíró történelmi esemény az, hogy egy kis nép megváltoztatta nagyon sok (elsősorban nyugati ember) gondolkodását, s ezzel bizonyos későbbi történelmi döntéseket is.

A dolog egyszerűen kezdődött: a kommunisták és a szovjetek tettei a magyarok melletti szolidaritás és jószándék óriási hullámát eredményezték Nyugat-Európában és Amerikában pártállástól függetlenül. A becsületes és jó emberek nem szeretik, ha az erősebb terrorizálja a gyengébbet. Az érzelmi bevonódás ugyanakkor rávilágított arra, hogy itt mindannyiunkat érintő mélyebb problémákról van szó: a nemzeti függetlenségről, a szabadságról, és az igazság illetve az igazságtalanság mibenlétéről.

Ha a franciáknak vagy az amerikaiaknak jár a szabadság és a függetlenség, akkor a magyaroknak, akik ezért 1956-ban fegyvert fogtak, jár-e a segítség? Igazságos-e, hogy a magyarok rendelkezhessenek a sorsuk felett? Helyes-e, ha valamilyen más praktikus ok miatt nem halljuk meg a magyarok segélykiáltását és nem segítünk rajtuk? Ezek 1956 kérdései.

De ezek a kérdések merülnek fel a mai, Európai Unió belüli viták, vagy némely, a magyar-amerikai viszonylatban elhangzó nyilatkozat kapcsán. Joguk van-e a magyaroknak saját demokratikusan megválasztott parlamentjük, kormányuk és önkormányzataik irányításával szabadon és önállóan dönteni a sorsuk felett? Vagy talán más országok választott politikusaiknak vagy hivatalnokainak kell megmondani, hogy a magyaroknak mit kell tenniük, hogyan kell élniük? A magyarok már döntöttek: a nyugati zsidó-keresztény hagyományú világ része vagyunk, így kívánunk élni, tehetségünkkel, képességeinkkel elkötelezetten gyarapítva szövetségeinket, az EU-t és a NATO-t.

Az 1956-os forradalom mindenki számára világossá tette, hogy bár a reálpolitikai érdekek határozzák meg a nemzetek és kormányok döntéseit, de a mi nyugati kultúránkban igenis helye van a minden embernek és nemzetnek kijáró szabadság, emberi méltóság és igazsághoz való jog értékeinek.

1956-ban a modern reálpolitikusok végülis nem nyújtottak valóságos katonai segítséget, s ezzel a magyaroknak még 34 évig a szovjet zsákutcában kellett élniük. A nyugati kormányok, intézmények és az egyszerű emberek rengeteg segítséget nyújtottak ugyanakkor a forradalom menekültjei számára munkahelyek, tanulási lehetőségek formájában.

A történészek mindmáig megegyeznek abban, hogy 1956-ban megmutatkozott a kommunizmus igazi arca. A nyugati világban ennek következtében megtorpant a nyugati kommunista és félkommunista pártok és mozgalmak Szovjetunió által támogatott előrenyomulása. Franciaországban és Olaszországban a baloldal mintegy negyed évszázadra kikerült a kormányzati hatalomból. Nyugat-Európa és az USA megerősítette a NATO szövetségi rendszerét.

Amikor aztán végül összeomlott a szocialista rendszer, fény derült a 40 évnyi tervgazdaság katasztrófális gazdasági következményeire, s a gazdaságinál is mélyebb károkat okozó bűncselekményekre és jogsértésekre. A legszomorúbb, hogy meggyengítették és szétzilálták a társadalmi szöveteket, súlyosan aláásták az emberi ambíciókat. Ahogyan John O'Sullivan fogalmazta: „Mi nyugatiak 1989-ben végre teljes mélységében bepillanthattunk a „létező szocializmus” valóságába. A magyar hazafiak ezreinek önfeláldozása nélkül viszont ezt a leckét már korábban, és a saját bőrünkön tapasztaltuk volna meg.”

Mennyire igaz a keserű pesti vicc: „Mi a legrosszabb a kommunizmusban? Az, ami utána jön.” Ránk szabad magyarokra, gyermekeinkre és unokáinkra vár a kommunizmus okozta sebek begyógyítása.

Nagyon sokan tettek lényegbevágó megállapításokat 1956-ról. Számomra az 1956 jelentőségét legpontosabban megragadó mondatokat egy, a szabadságot a magyarokhoz hasonlóan legfontosabb értéknek tekintő ország elnöke tette. Engedjék meg, hogy az ő szavaival fejezzem be a beszédemet.

John F. Kennedy a magyar forradalom első évfordulóján így fogalmazott:

“1956. október 23-ra a szabad emberek és nemzetek örökké emlékezni fognak. Ez a bátorság, a lelkiismeret és a győzelem napja. Nincs még egy olyan nap az emberiség történetében, amikor ennyire tisztán megmutatkozott volna, hogy bármilyen csekély is a siker esélye, bármekkora áldozatot kell is hozni, az emberben él a szabadság iránti olthatatlan vágy.”

"October 23, 1956, is a day that will live forever in the annals of free men and nations. It was a day of courage, conscience and triumph. No other day since history began has shown more clearly the eternal unquenchability of man's desire to be free, whatever the odds against success, whatever the sacrifice required."

Éljen a magyar szabadság, éljen a haza!